

**Writing for Scholars. A practical guide
to making sense and being heard**

Lynn P. Nygaard

Oslo: Universitetsforlaget, 2008

Håndbok for ferske forelesere

Lars Risan, Morten Christophersen, Gunn Enli,

Siri Eriksen, Elena Tkachenko

Oslo: Universitetsforlaget, 2009

Anmeldt av KRISTIN M. HAUGEVIK, NUPI

Den akademiske formidlingsprosessen foregår i dag på stadig flere arenaer. En ganske alminnelig forskerhverdag kan derfor romme et relativt variert spekter av arbeidsoppgaver og utfordringer. På den ene siden handler det om skriftlig formidling i form av monografier, artikler, bokkapitler, rapporter, bokanmeldelser, populærvitenskapelige innlegg og (la oss ikke glemme) søknadskrivning. På den andre siden muntlig formidling i form av presentasjoner på akademiske konferanser, debatt deltakelse, kommentarer i media, undervisning og veiledning, foredrag og tilbakemeldinger på kollegaers arbeid. Ikke alle forskere er aktive på alle arenaene, men i løpet av en lang karriere vil gjennomsnittsforskeren nesten uunngåelig stifte bekjentskap med de aller fleste.

Dermed er det kanskje ikke så uventet at akademias versjon av selvhjelps bøker i økende grad ser ut til å ha fått et publikum. To relativt nyttige bøker i denne kategorien, begge på Universitetsforlaget, ser nærmere på noen av utfordringene ved den akademiske formidlingsrollen. Lynn P. Nygaards *Writing for Scholars. A Practical Guide to Making Sense and Being Heard* har hovedfokus på den akademiske skrive- og publiseringsprosessen, men er også innom muntlig presentasjon av faglig arbeid, fagfellevurderinger og innsending av manuskript. Lars Risan, Morten Christophersen, Gunn Enli, Siri Eriksen og Elena Tkachenkos *Håndbok for ferske forelesere* har fokus på uerfarne akademikers første møte med foreleser- og undervisningsrollen.

Nygaard har bakgrunn som lærer, redaktør og oversetter, og jobber nå som spesialrådgiver for prosjektutvikling og publisering på PRIO. I *Writing for Scholars* har hun samlet noen av de viktigste innsiktene hun har tilgnet seg gjennom sine erfaringer. Hovedbudskapet i boken er like enkelt

som det er vanskelig å etterleve, og kan oppsummeres omtrent som følger: For å publisere artikler må man skrive, for å skrive må man evne å få gode ideer ned på papiret, og for å få gode ideer ned på papiret må man etablere gode arbeidsrutiner og være seg bevisst *hva* man vil formidle til *hvem* og *hvordan*. Lykkes man med å komme gjennom disse kontrollpostene, vil man antakelig også lykkes med å bidra til den løpende akademiske dialogen, og dermed oppnå tilfredsstillelsen av å bli sett og hørt som fagperson.

Som argumentert så utført. Bokens første sju kapitler går grundig gjennom de ulike forutsetningene for og fasene av en idealtypisk skriveprosess. Heldigvis er Nygaard tro mot egne bud: Hun skriver forbilliglig konsist og pedagogisk, unngår unødige avstikkere og bruker konkrete eksempler der det trengs. Åpningskapitlet begrunner hvorfor det er viktig for forskere å ta del i den løpende akademiske dialogen, og tilbyr en sjupunkts sjekklister for en fruktbar skriveprosess. Deretter går hun rett på til kjernen av problemstillingen. Kapittel to gjør kort rede for verdien av å etablere gode rutiner for skriveprosessen, og et poeng som særlig fremheves er viktigheten av å skille mellom den såkalte *kreative* og *kritiske* delen av skriveprosessen. Nygaard minner om at selv om enhver skriveprosess omfatter begge deler, så klarer de aller færreste av oss å gjøre begge deler samtidig:

Creativity does not thrive when we get hung up on punctuation, spelling, and subject-verb agreement. In the creative phase, what's important is to capture our threads of thought and pin them down on paper. Likewise, in the critical phase, we cannot focus properly on giving our readers what they need from us if we are constantly spinning off in our own universe and rethinking our entire thesis (s. 31).

Jeg vil tro denne innsikten treffer flere enn undertegnede, hvis hang til språklig variasjon og perfektion har hemmet flyten i mang en skriveprosess.

Resten av kapittel to fokuserer på den kreative prosessen og hvordan man best kan gi næring til denne. Også her er Nygaards poenger commonsensiske dog akk så lette å glemme: Sett av tid til å skrive, rydd plass i timeplanen, etabler gode rutiner og varm opp med noen minutters friskrivning, er blant rådene hun gir. Hun understreker også at forskere generelt vil kunne ha nytte av å i større grad identifisere seg som *skribenter*. Skrivning utgjør en essensiell del av de aller fleste forskerliv og må ikke reduseres til bare et virkemiddel, påpeker hun. Å tenke på seg selv som skribent vil kunne gjøre det enklere å sette av tid til den viktige skriveprosessen med god samvittighet.

Kapittel tre utdyper skillet mellom et akademisk og et ikke-akademisk argument, mens kapittel fire trekker oppmerksomheten mot publikummet man vil kommunisere med gjennom en bestemt akademisk publisering. De to mest åpenbart matnyttige kapitlene er likevel kapittel fem og seks, som tar for seg henholdsvis prosessen med å identifisere et kjerne-

argument og deretter strukturere det på en meningsfylt måte. Igjen går Nygaard systematisk og pedagogisk til verks. Hun forklarer forskjellen på et forskningsspørsmål og et tema, gjennomgår ulike typer forskningsspørsmål med eksempler, og argumenterer for viktigheten av å ha en klart definert «thesis statement». Så går hun løs på typiske fallgruver i skriveprosessen og foreslår mulige veier ut av dem. Oppdager du at artikkelen spør om mer enn den svarer på? Fordel spørsmålene på mer enn én artikkel, foren dem under en paraplyoverskrift, eller legg vekten på en del av artikkelen snarere enn en annen, råder hun. Hun gjennomgår også en idealtypisk artikkelstruktur, fra sammendrag via introduksjon og metodevalg til presentasjon og diskusjon av forskningsfunnene. Som mange av oss har erfart er dette ofte enklere sagt enn gjort å etterfølge, men Nygaard har heldigvis også her konkrete førstehjelpstips dersom man ikke skulle lykkes ved første forsøk.

I bokens siste kapitler tar Nygaard steget fra skriveprosessen til ferdigstilling og formidling av produktet som kommer ut av den. Dette er et tidsriktig grep, og svært nyttig lesning. Kapittel åtte tar for seg fagfelleprosessen fra begge sider av bordet – hvordan man selv kan gi en strukturert og fruktbar faglig tilbakemelding, og hvordan man på best mulig måte kan gjøre seg nytte av andres tilbakemeldinger. I kapittel ni gis gode råd til hvordan man kan presentere et pågående arbeid slik at det gir nytte både for en selv og for dem som hører på, og i kapittel ti handler det om å komme seg helt over målstreken ved å ferdigstille og sende inn et manuskript til vurdering.

Bokens store styrke er Nygaards avslappede form, samtidig som hun demonstrerer at hun har stålkontroll på og rikelig med erfaring fra emnet hun snakker om. Hun skriver uanstrengt og med stor troverdighet. Hun skal også ha ros for at hun tør å gi konkrete og intuitivt forståelige eksempler der andre kanskje ville kviet seg for å generalisere eller spesifisere. Sist men ikke minst er det nyttig at hun inkluderer også «foredlingsfasen» av skriveprosessen i form av muntlig presentasjon, gjensidige tilbakemeldinger og publisering. Det vil jeg tro gjør *Writing for Scholars* til en anvendelig følgesvenn i mang en akademisk skriveprosess.

Håndbok for ferske forelesere tar for seg en annen fundamental komponent i forskningsformidling, og som ikke omfattes av Nygaards bok, nemlig undervisnings- og foreleserrollen. Bokens fem forfattere, som har bakgrunn fra like mange fagdisipliner ved det historisk-filosofiske og det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo,¹ fikk ideen til boken da de deltok på et felles kurs i undervisningspedagogikk ved UiO. I

1. Fagene antropologi, samfunnsgeografi, medievitenskap, musikkvitenskap og lingvistikk/språkvitenskap.

innledningen gjør de det klart at boken ikke er teoridrevet, men forankret i forfatterne egne erfaringer, prøving og feiling.

Boken er både kortfattet og enkel i formen, og egner seg derfor godt som «innimellomlektyre». I utgangspunktet er den, som tittelen antyder, rettet mot forelesere som befinner seg i en tidlig fase av en undervisningsrolle og ikke har noen særlig pedagogisk kompetanse å vise til på forhånd. I kampen mellom forskningsproduksjon og undervisning kommer undervisningen ofte i annen rekke, observerer forfatterne, og påpeker spenningsforholdet i begrepene «undervisningsplikt» og «forskningsrett». Sistnevnte har utvilsomt mest prestisje i fagmiljøet. Det å bli en god foreleser, veileder og sensor er imidlertid noe de færreste blir over natten, advarer forfatterne, også det krever kontinuerlig hardt arbeid. «Begynner man å tro at man kun trenger karisma og et par lysark fra i fjor, er man snart på vei nedover som foreleser,» observerer de. Det aller viktigste rådet er å alltid ta undervisningssituasjonen på alvor, og med den riktige dosen ydmykhet. Deretter handler det om nødvendigheten av grundige forberedelser, oppdatering og fornyelse (kapittel 1), finne riktig undervisningsteknikk og identifisere forelesningens hovedbudskap (kapittel 2 og 3), og til slutt å utvikle gode og fruktbare rutiner rundt evaluering av både egen og studentenes innsats (kapittel 4).

Etter mitt skjønn har boken utvilsomt en nytteverdi innenfor den eksplisitte uttalte målgruppen, nemlig «ferske forelesere». Det er mye inspirasjon å hente i forfatterne gjennomgang av ulike undervisningssituasjoner og -opplegg. I grå tekstbokser deler de dessuten sjenerøst av selvopplevde «skrekkscenarier» eller identifiserer utfordringer som uventet kan oppstå i en undervisningssituasjon. Mange vil nok kjenne seg igjen i flere av eksemplene som gis. Hva gjør man for eksempel når undervisningsrommet er låst eller det tekniske utstyret ikke fungerer som det skal og det ikke er hjelp å spore? Hvordan håndterer man å gå tom for stoff før forelesningen er slutt? Og hvordan motsier man den erfarne medsensoren når du er uenig med ham om studentens karakter? Rådene er gjerne like enkle og rasjonelle som de er anvendelige. Noen ganger handler det fremfor alt om å trekke pusten og bevare roen, andre ganger foreslår forfatterne konkrete tiltak som kan gjøre en uerfaren foreleser bedre rustet i møte med uforutsette hendelser.

Man kan vanskelig si seg uenig i forfatterne konklusjon om at erfaringer – egne og andres – er essensielt for å utvikle seg som foreleser. Enten man er et naturtalent som formidler eller man trenger tid for å bli komfortabel med rollen, er det i bunn og grunn hardt arbeid kombinert med målet om å bli bedre som gjelder. For de som er nye i akademisk undervisningssituasjon er boken vel verdt å bla gjennom, selv om den nok ikke kan spare en for noen egne dyrekjøpte erfaringer. Personlig hadde jeg gjerne

sett at forfatterne, tross sitt selverklærte «erfaringsbaserte utgangspunkt», i større grad hadde dratt veksler på den pedagogiske faglitteraturen. Dette gjelder nettopp fordi – som forfatterne selv påpeker – mange ferske akademikere starter sin forelesergjerning uten forkurs i pedagogikk.

Sammen kommer *Writing for Scholars* og *Håndbok for ferske forelesere* nær en komplett «oppstartspakke» for nybakte akademikere. Det hjelper å vite at man er flere om de samme oppstartsutfordringene, det er meningsfylt å lese om andres erfaringer, og i begge bøker tilbys nyttig hjelp til krisehåndtering når tingene ikke går som planlagt. Selv om begge bøkene er skrevet innenfor «innføringssjangeren», tror jeg også mange etablerte akademikere vil kunne ha glede og nytte av dem. De fleste av oss går gjennom mer og mindre produktive faser, og Lynn Nygaards bok tilbyr gode råd for å komme videre når man står fast i en skriveprosess eller dårlige arbeidsvaner har tatt overhånd. *Håndbok for ferske forelesere* kan kanskje på sin side inspirere også mer erfarne forelesere til å ikke bare «snu bunken» når neste semester begynner, men å søke noen nye milepæler i sin viktige gjerning.